

The article presents content and structure of the concept "health fitness", determines its pedagogical peculiarities (health-improvement and applied).

Key words: *fitness, aerobics, health and fitness, sport fitness, applied fitness.*

Мерко Н.Ю., магістрантка спеціальності «Педагогіка вищої школи»
Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «САМООРГАНІЗАЦІЯ» ЯК НАУКОВОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті проаналізовано державні документи щодо самоосвіти, самоорганізації та самостійної роботи. Розглянуто різні підходи вчених до визначення понять «самоосвіта» та «самоорганізація», розкрито зв'язок процесу виконання самостійної роботи з умінням самоорганізації.

Ключові слова: *самоосвіта, самоорганізація, самостійна робота.*

У контексті реалізації вимог Болонського процесу проблема самоорганізації студентів ВНЗ набуває особливої актуальності. Адже інтеграція вітчизняної системи вищої освіти до загальноєвропейського простору зумовлює необхідність підвищення якості підготовки фахівців, які мають стати професіоналами своєї справи, бути здатними до здійснення постійного фахового самовдосконалення, вміти швидко орієнтуватися в постійно змінюваних економічних умовах та інформаційних потоках, творчо вирішувати професійні проблеми, що виникають. У зв'язку з цим важливо розглянути поняття «самоосвіта» та «самоорганізація студентів» у сучасних умовах модернізації вітчизняної системи вищої освіти.

Самоосвіта особистості є останнім компонентом структури системи освіти в Україні. У таких державних документах, як Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [8] сказано про те, що система освіти має забезпечувати формування у дітей і молоді здатності до самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості, а також формування потреби й здатності особистості до самонавчання. Оскільки самоосвіта відбувається в процесі здійснення самостійної роботи, в такому державному документі, як Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (№ 161 від 2.06.93 р.) [11] зазначено, що самостійна робота студентів як форма організації навчання має час, обсяг, зміст, вказано навчально-методичні засоби та умови здійснення студентами самостійної роботи. Зазначено, що студенти мають виконувати індивідуальні навчально-дослідні зав-

дання при консультуванні з викладачем. Описано мету цих завдань, часові рамки, керівництво та оцінювання індивідуальних завдань. У цьому ж документі зазначено, що студенти можуть навчатися за індивідуальним планом, за виконання якого несуть відповідальність. Ці нормативні документи системи освіти активізують дослідження процесу формування вмінь самоорганізації у студентів.

Самоосвіту особистості розглянуто у працях Г. Батищева, М. Кагана, Л. Ніколова, П. Смірнова, Г. Щедровицького. Дослідження теорії самоорганізації знайшло своє відображення у працях зарубіжних дослідників, зокрема, В. Буданова, Т. Григор'євої, В. Данилова, М. Климонтовича, Г. Рузавіна, Г. Хакен, С. Харитонова, С. Хоружого, І. Добронравової, І. Єршова-Бабенко, В. Лутай, Л. Малишко, А. Свідзинського, Я. Цехмійстера, В. Цикіна.

У педагогічній теорії феномен самоорганізації окремих педагогічних суб'єктів висвітлено у працях Н. Вишнякової, П. Горбунової, А. Євтодюк, Л. Зоріної, С. Кульневича, Т. Левченко, Л. Новікової, В. Редюхіна, О. Чалого, С. Шевельової та ін. Проте відсутнє однозначне визначення даної наукової категорії, що ускладнює діагностику та проектування навчальних процесів, зокрема організацію самостійної роботи.

Мета статті — розглянути зміст поняття «самоорганізація», визначити роль самостійної роботи у формуванні вмінь самоорганізації студентів.

Сьогодні перед вищою освітою ставиться багато завдань, які самоосвіта покликана допомогти вирішити. А саме: формування всебічно розвиненої особистості, здатної до здійснення самостійної пізнавальної діяльності, до самоосвіти та самовдосконалення.

Як зазначалося вище, самоосвіта входить до системи освіти України та передбачає закріплення професійних знань або засвоєння вже відомої наукової інформації і має за мету здобуття нових наукових і методичних знань, оволодіння засобами застосування їх у практичній діяльності.

І. Грабовець визначає самоосвіту як самостійну, системоутворюючу, особистісно визначену і разом з тим соціально і аксіологічно зумовлену діяльність з приводу засвоєння та відтворення знань особистістю [4].

О. Бурлака у своїй роботі дає наступне визначення самоосвіти: це інформаційно-забезпечувальна діяльність, яка здійснюється шляхом здобуття (засвоєння), накопичення, упорядкування, систематизації і відновлення знань з метою задоволення пізнавальних потреб особистості для здійснення різноманітних видів діяльності [1].

За визначенням Н. Бухлової, самоосвіта — це складний вид систематичної пізнавальної діяльності, під час якої людина сама ставить перед собою пізнавальні мету і завдання, визначає шляхи їх досягнення, контролює хід самостійної роботи з набуття знань та сама оцінює і вдосконалює їхні результати [2].

У своїй роботі Т. Юденко пропонує визначати самоосвіту як найважливіший шлях формування особистості, дієвий спосіб освоєння людиною культурно-освітнього простору, що протікає автономно або супроводжує навчання [16].

Самоосвіта у вищому навчальному закладі має здійснюватися через самостійну роботу, на яку відводиться від 1/3 до 2/3 навчального навантаження, згідно із Законом України «Про вищу освіту» [5].

Дослідник В. Топольський визначає самоорганізацію як процес, у ході якого створюється, відтворюється або вдосконалюється організація складної динамічної системи [13]. Зрозуміло, що процеси самоорганізації мають місце тільки в системах, де існує високий рівень складності й велика кількість елементів, зв'язки між якими мають не жорсткий, а ймовірний характер. Для людини, колективу притаманні властивості такої системи — існуючі зв'язки між її елементами з часом перетворюються, а також з'являються нові. Процес самоорганізації має цілеспрямований, але разом з тим і природний, спонтанний характер.

Т. Новаченко у своїх роботах дає таке визначення: самоорганізація — це цілісне, динамічне утворення особистості, що характеризується сукупністю рефлексії, компетентності і самоуправління та спрямоване на безперервне самовдосконалення майбутнього фахівця для здійснення якісної професійної діяльності [9].

С. Кульневич формулює визначення, відповідно до якого самоорганізація — це процес переведення свідомості особистості з режиму відтворення у режим концентрації власної діяльності [6].

Н. Попова [12] визначає самоорганізацію як властивість особистості в умінні використовувати власні інтелектуальні й емоційно-вольові риси для вирішення професійно значимих завдань. Самоорганізація виявляється в:

- обґрунтованому цілепокладанні;
- плануванні діяльності;
- самообілізації;
- стійкій активності в досягненні результату;
- критеріальній оцінці результатів власних дій.

Н. Вольська, як зазначалося вище, визначає самоорганізацію як одне з умінь, що характеризує організованість особистості [3].

Л. Фрідман описує самоорганізацію як сутнісний принцип організації навчального процесу [14]. Причому вважає, що самоорганізація може бути лише раціональною і є вмінням особи без систематичного зовнішнього контролю і без стимуляції зовні організовувати і проводити власну навчальну діяльність. Сутнісними умовами самоорганізації дослідник визнає самостійність та раціональність в діяльності.

Т. Шрейбер вважає, що самоорганізація реалізується в упорядкованості діяльності й поведінки людини [15]. Специфіка самоорганізації знаходить своє відображення в системі саморегуляції особистості, а потім й у своєрідності діяльності й поведінки. У свою чергу, результати діяльності й ставлення до них особистості приводять до її перебудови, розвитку особистості і її регулятивної системи.

На сьогодні вища школа має перед собою важливу мету — сформувати у майбутніх фахівців вміння самоорганізації, чого можна досягти лише через здійснення самостійної роботи. Вона формує самостійність не тільки як сукупність вмінь та навичок, але й як рису характеру, яка відіграє суттєву роль у структурі особистості сучасного спеціаліста вищої кваліфікації.

Н. Кузьміна стверджує, що самостійна робота є конкурентним виявом самостійності розуму [6].

А. Петровський зазначає, що самостійна робота завершує завдання усіх інших видів навчальної роботи й активізує навчальну діяльність учня: «Никакие знания, не ставшие объектом собственной деятельности, не могут считаться подлинным достоянием человека» [10].

Отже, розглянувши різні підходи до тлумачення поняття «самоорганізація», можна зробити висновок про її важливість для формування всебічно розвиненої особистості, яка була б знатна до самостійного наукового пізнання, самоосвіти, самореалізації, а також до самонавчання. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні формування професійних умінь у студентів-магістрів.

ДЖЕРЕЛА

1. Бурлука О.В. Самоосвіта особистості як соціокультурне явище : дис. ... канд. філософ. наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» / О.В. Бурлука ; Харківська державна академія культури. — Х., 2005.
2. Бухлова Н. Самоосвіта і самореалізація особистості [Текст] / Н. Бухлова // Завуч. Наша вкладка. — 2003. — № 8. — С. 2–4.

3. Вольська Н. Поняття організованості суб'єкта навчання у процесі пізнавальної діяльності [Електронний ресурс] / Н. Вольська. — Режим доступу : <http://www.socwd.uzhgorod.ua/articles/11.htm>
4. Грабовець І.В. Самоосвіта як інтегруюча детермінанта самореалізації молодих фахівців у професійній діяльності : дис. ... канд. соціолог. наук : спец. 22.00.04 «Спеціальні та галузеві соціології» / І.В. Грабовець ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К., 2004.
5. Закон України «Про вищу освіту» (№ 2984-III від 17.01.2002) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
6. Кузьмина Н.В. Проблемы повышения профессионализма педагогов / Н.В. Кузьмина, А.А. Реан. — М., 1985. — 185 с.
7. Кульневич С.В. Концепция самоорганизуемой педагогической деятельности [Электронный ресурс] / С.В. Кульневич. — Режим доступа : <http://method.altai.rcde.ru/getblob.asp?id=200001645>
8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
9. Новаченко Т.В. Формування педагогічної самоорганізації студентів педагогічних училищ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Т.В. Новаченко. — Одеса, 2004. — 19 с.
10. Основы педагогики и психологии высшей школы / под ред. А.В. Петровского. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. — 304 с.
11. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах (№ 161 від 2.06.1993) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>
12. Попова Н.П. Технологическая модель формирования у педагога рефлексивной самоорганизации в управлении коммуникацией / Н.П. Попова // Становление и развитие региональных систем педагогического образования: Тезисы научно-практической конференции. — Новгород : МО и ПО РФ, НовГУ им. Ярослава Мудрого, РЦРО, 1996. — С. 23–28.
13. Топольський В. Самореалізація та самоорганізація студентів в умовах навчання у вищій школі / В. Топольський // Вища шк. — 2009. — XLVI. — С. 144–146.
14. Учителю о педагогической технике / под ред. Л.И. Рувинского. — М. : Педагогика, 1987. — 160 с.
15. Шрейбер Т.В. Саморегуляция и самоорганизация личности [Электронный ресурс] / Т.В. Шрейбер. — Режим доступа : <http://www.ipe.poltava.ua/pm/35/tiahlo.htm>
16. Юденко Т.А. Проблема самообразования школьников в отечественной педагогической теории (1960–2007) / Т.А. Юденко // Вестник Ставропольского государственного университета. — 2007. — № 49. — С. 123–127.

В статье проанализированы государственные документы, касающиеся самообразования, самоорганизации и самостоятельной работы. Рассмотрены различные подходы ученых к определению понятий «самообразование» и «самоорганизация», раскрыта связь процесса выполнения самостоятельной работы с умением самоорганизации.

Ключевые слова: самообразование, самоорганизация, самостоятельная работа.

The article analyzes government documents on self-education, self-organization and self-study. It explores different approaches of scientists to the definition of "self-education" and "self-organization", presents connection of performing independent work with the ability to self-organization.

Key words: self-education, self-organization, independent work.

Обловацька Н.О., викладач кафедри правознавства
Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ ТА РОСІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.

У статті досліджується історія розвитку адвокатури за часів судової реформи 1864 р. З'ясовано, що досліджуваний інститут у II половині ХІХ ст. на території українських земель у складі Австро-Угорщини розвивався досить активно. Визначено умови допуску кандидата на посаду адвоката.

Ключові слова: адвокатура, адвокатська діяльність, історія адвокатури, історія адвокатури України.

Реформування правових інститутів як в Україні, так і в Росії потребує наукового аналізу проблем, серед яких важливе місце займає і питання функціонування інституту адвокатури. Досліджуваний інститут не можна дослідити повною мірою, не вивчивши його історичний розвиток. У цьому аспекті виникає необхідність звернутися до процесів розвитку та функціонування адвокатури в Україні та Росії у II пол. ХІХ ст., які і досі залишаються недостатньо вивченими.

Становлення адвокатури в Україні та Росії розглядалося у наукових працях Є. Васьковського, Т. Варфоломеевої, С. Гаврилова, О. Синєокого, А. Стоянова, О. Святоцького та інших.

Незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених питанням адвокатури України та Росії, науковцями досі не було комплексно уза-